

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 12 grudnia 2011 r.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku

W związku z konsultacjami społecznymi projektu Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLH200003 Ostoja Suwalska, przedstawiamy następującą opinię:

Przedstawiony do konsultacji materiał jest oparty na niepełnym i niekompletnym rozeznaniu występowania przedmiotów ochrony. Nie jest to sprzeczne z założeniami sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (który można sporządzać przy niepełnej wiedzy), ale należało przynajmniej wykorzystać całą dostępną wiedzę o rozmieszczeniu przedmiotów ochrony, np. wiedzę ekspertów - a nie uczyniono tego, jak szczegółowo wskazujemy niżej. Pozyskanie tej wiedzy stanowiło obowiązek wykonawcy. Podkreślamy w szczególności, że pominięcie wiedzy publikowanej, co w tym przypadku ma miejsce, to uchybienie o charakterze zasadniczym.

Ponadto, zapisy planistyczne sporządzanego w takiej sytuacji planu muszą być zgodne z zasadą przezorności (art. 191 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej) – co oznacza, że wszystkie zapisy z grupy ‘dotyczących utrzymania i modyfikacji obecnej gospodarki’ nie mogą być ograniczone tylko do znanych stanowisk siedlisk i gatunków, ale powinny być adresowane również do potencjalnych miejsc ich występowania.

Przypominamy, że obowiązkiem państwa (art. 6(2) dyrektywy siedliskowej), realizowanym przez RDOŚ, jest zapobieżenie pogarszaniu stanu przedmiotów ochrony nawet wówczas, gdy ich rozmieszczenie nie jest znane. Z realizacją tego obowiązku nie można czekać na przeprowadzenie inwentaryzacji przedmiotów ochrony (a tym bardziej inwentaryzacji planowanej ‘do końca okresu obowiązywania PZO’)! Plan zadań ochronnych, choć może być sporządzony przy niepełnej inwentaryzacji, musi więc zawierać takie ustalenia planistyczne, które będą zabezpieczać stan nawet tych stanowisk gatunków i siedlisk, których lokalizacja nie została precyzyjnie rozpoznana. Analizowany dokument tego nie zapewnia, jak wykazujemy dalej w uwagach szczegółowych.

Wobec nie spełnienia powyższych warunków, proponowany plan w obecnej postaci w naszej opinii jest niewystarczający, a może być wręcz szkodliwy dla ochrony obszaru (przez rozpowszechnianie ‘informacji negatywnej’ tj. nie skartowanie przedmiotów ochrony w miejscach, gdzie w rzeczywistości występują). Nie spełnia przesłanki „*kierowania się koniecznością utrzymania i przywrócenia do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000*” z art. 28 ust 5 ustawy. Nie powinien więc być ustanowiony w obecnej formie, a wymaga jeszcze daleko idących zmian.

W celu ulepszenia projektu przekazujemy następujące uwagi szczegółowe:

1. Klub Przyrodników jest organizacją pozarządową zaangażowaną w ochronę tego obszaru. W szczególności, w 2011 r. Klub (we współpracy z CMoK) przeprowadził rozpoznanie potrzeb ochrony torfowisk alkalicznych(7230) w obszarze, a zidentyfikowane potrzeby uczynił treścią aplikacji o finansowanie projektu „Ochrona torfowisk alkalicznych (kod 7230) w młodogłacjalnym krajobrazie Polski północnej”, złożonej w lipcu 2011 r. do LIFE+ i NFOSiGW. RDOŚ w Białymstoku

pozytywnie zaopiniował elementy wniosku dotyczące województwa podlaskiego, treść aplikacji jest więc mu znana.

Zwracam uwagę, że przedstawionym projekcie planu w ogóle pomijacie siedlisko 7230, mimo że w opinii do projektu LIFE+ pozytywnie zaopiniowaliście nie tylko fakt jego stwierdzenia, ale również plany konkretnych działań co do jego ochrony!

W związku z powyższym, Klub Przyrodników powinien zostać umieszczony w tab 1.7, podobnie powinna zostać zamieszczona informacja o złożonym do LIFE + projekcie. Sugerujemy również, by proponowane do sfinansowania przez LIFE+ działania wprowadzić do PZO jako działania ochronne; LIFE+ można wskazać jako potencjalne źródło ich finansowania.

2. Na terenie obszaru znajdują się również stanowiska *Drepanocladus vernicosus*. W opinii dr Pawła Pawlikowskiego w tym obszarze sierpowiec „występuje na wielu stanowiskach”. Dane publikowane w: Pawlikowski P. 2008. New localities of threatened mire vascular plant and bryophyte species in the Suwałki Scenic Park and its buffer zone. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 15(1).

Gatunek musi być tym samym przedmiotem ochrony w obszarze. Wnosimy o pozyskanie przynajmniej już istniejących informacji na ten temat, a następnie uzupełnienie projektu o zestawienie informacji, analizę zagrożeń, cele i działania ochronne dla tego gatunku.

3. W projekcie planu pominięto w ogóle siedlisko 7230, mimo że było wskazane w opisie założeń do projektu planu!

Siedlisko to w obecnym SDF ma ocenę „D”, jednak obowiązkiem Wykonawcy było zweryfikowanie, czy ocena ta jest słuszna. Wg naszych danych – nie jest. W Ostoi Suwalskiej występuje przynajmniej kilka hektarów tego siedliska, w formie rozproszonych płatów. Płaty te są wprawdzie zwykle małe, ale niektóre z nich są ważne dla różnorodności biologicznej i dla zachowania regionalnych zasobów siedliska – np. nad jez. Purwin, Hańcza, na S od jez. Kojle itd. Zwracamy uwagę że niektóre płaty tego siedliska są przewidywane do działań ochronnych w naszym projekcie złożonym do LIFE+!

Wnosimy o pozyskanie przynajmniej już istniejących informacji na ten temat, a następnie zaproponowanie podwyższenia oceny w SDF do BCBC. Konieczne jest także konsekwentne uzupełnienie projektu PZO o zestawienie tych informacji, analizę zagrożeń, cele i działania ochronne dla tego siedliska.

4. Bardzo ubogie są dane odnośnie gatunku *Liparis loeselii*. Stopień rozpoznania określono jako „fragmentaryczny” lub „częściowy” i zalecono aby RDOŚ przeprowadził pełną inwentaryzację gatunku na terenie obu omawianych ostoi – dlaczego nie wykorzystano bogatych informacji opublikowanych w: Pawlikowski P. 2008. Distribution and population size of the threatened fen orchid *Liparis loeselii* (L.) Rich. in the Lithuanian Lake District (NE Poland). *Botanika – Steciana* 12: 53-59 ?? Obszar ma duże znaczenie dla populacji lipiennika w całej NE Polsce – tymczasem, cała dalsza treść projektu PZO skupiona jest na ochronie zaledwie jednego stanowiska !!

5. Każde naturalne jezioro jest jakimś siedliskiem przyrodniczym – albo 3150 albo 3140 albo 3160! Tymczasem w obszarze nie zidentyfikowano w ogóle siedliska 3150, w związku z czym wielu jezior nie zaliczono do żadnego siedliska przyrodniczego.

Brak uzupełnienia SDF dla Ostoi Suwalskiej o siedlisko 3150 wydaje się kuriozalny. Na etapie sporządzania Projektu PZO należałoby przecież naprawić zaistniałe w SDF przeoczenie, tym bardziej, że jeziora stanowią jeden z głównych elementów kształtujących krajobraz tego terenu. W ogólnym opisie autorzy Projektu stwierdzają, że jeziora są głównym elementem sieci hydrograficznej tego obszaru, ich liczba sięga 24.

Wszystkie naturalne jeziora, które nie są ramieniowe ani dystroficzne, należy ująć jako siedlisko 3150, należy koniecznie zaproponować uzupełnienie SDF o ten typ siedliska i objąć go planem.

Wg naszych danych, jeziorami ramieniowymi (siedlisko 3140) są co najmniej: (304 ha), Kopane (12,5 ha), Linówek k. Rutki, Szurpily (89 ha), i Perty (22 ha).

Siedliska przyrodnicze należy rozumieć „ekosystemowo” – jeziornym siedliskiem przyrodniczym 3140, 3150 itp. jest całe jezioro, a nie tylko płaty wskaźnikowej roślinności. Wydaje się, że autorzy to myślą 9np. w dalszej części planu jako powierzchnię siedliska 3140 podają tylko powierzchnię

zidentyfikowanych łąk ramieniowych w jeziorach, a nie powierzchnię mezotroficznycy jezior z wodą bogatą w wapń, w których takie łąki występują.

6. Wydaje się, że bardzo słabe jest rozpoznanie występowania siedlisk 6430 (np. notowane także w dolinie Szeszupy).
7. W obszarze występują także murawy bliźniczkowe – udokumentowane w istniejących i dostępnych materiałach, jak ekspertyzy przyrodnicze do celów programów rolnośrodowiskowych (np. Żelaskowizna – murawa bliźniczkowa z podkolanem (Biereżnoj 2011).
8. Podczas prac nad PZO zostały stwierdzone dodatkowe gatunki z załącznika II dyrektywy: trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* i zalotka większa *Leurorrhinia pectoralis*. Na jakiej podstawie zaproponowano dla nich ocenę „D” w SDF. Ocena D wymaga ustalenia, że obecność gatunku w obszarze jest nieznacząca, przypadkowa. Sam brak danych nie jest podstawą do oceny „D”.
Na str. 13 napisano słusznie, że „Weryfikacja występowania tego naturalnego gatunku wymaga przeprowadzenia w najbliższych latach szczegółowej inwentaryzacji”. Słusznie, ale taką inwentaryzację należy przewidzieć w PZO jako jedno z działań ochronnych !
9. Oprócz znanych przedmiotów ochrony, w obszarze należałoby także przeprowadzić poszukiwania poczwarówek *Vertigo spp.*, których występowanie jest tu bardzo prawdopodobne. Rozumiemy, że nie było obowiązku zrobienia tego w ramach prac nad PZO, ale przeprowadzenie takich poszukiwań należałoby ująć jako jedno z zadań w planie.
10. W tab. 1.7 brak WZMiUW, który w imieniu Skarbu Państwa wykonuje prawa właścicielskie do większości wód w obszarze, będąc tym samym odpowiedzialny za realizację obowiązków państwa w stosunku do tych wód – w tym osiągnięcie celów środowiskowych!
11. W Zespole Lokalnej Współpracy uderza brak przedstawicieli inwestorów i developerów z branży energetyki wiatrowej. Od autorów PZO i zespołu oczekiwano by doszło do porozumienia z inwestorami z w/w branży gdyż w przypadku obu obszarów jest to jeden z najważniejszych czynników zagrażających przedmiotom ochrony.
12. Tab 2.1 – generalnie brak istotnych nowszych pozycji literatury (przykłady por. wyżej), raportów ooś, ekspertyz przyrodniczych. Dlaczego nie wykorzystano ekspertyz przyrodniczych do programu rolnośrodowiskowego? Powinny być istotnym źródłem informacji o siedliskach.
13. Str. 21. Pozycja Matuszkiewicz 2001 – raczej nie mówi nic o zróżnicowaniu i dynamice płazów.
14. Str. 22. Proszę podać termin wykonania odłowów kontrolnych - Gosp. Ryb. PZW w Suwałkach.
15. Str. 23. Prace wykonane przez ekspertów w trakcie prac nad Planem – proszę podać jakie prace (zakres)?
16. Tab. 2.1: Dlaczego nie wykorzystano ekspertyz przyrodniczych wykonanych na potrzeby Programu rolnośrodowiskowego, identyfikujących siedliska przyrodnicze? Dlaczego nie zasięgnięto w ogóle w ARMiR informacji o stosowaniu pakietów rolnośrodowiskowych w obszarze? Wg naszych informacji, jest to istotne dla ochrony obszaru zagadnienie.
17. Pkt 2.2. W akapicie o geologii może warto wskazać na obecność zmarzliny, zlokalizowanej w 2010 r. okolicy Szurpił? Choć nie ma to większego znaczenia dla ochrony obszaru Natura 2000, jest to 'lokalna ciekawostka geologiczna', na równi z innymi elementami głębokiej budowy geologicznej.
18. W opisie obszaru (tab. 2.2.) należałoby podać, jakie jednolite części wód znajdują się w granicach obszaru i jakie są dla nich cele środowiskowe z art. 38d ustawy Prawo Wodne i termin ich osiągnięcia, a także jaki jest aktualny stan ekologiczny wód. Cele te tworzą istotny kontekst planowania ochrony obszaru Natura 2000, w tym rzecznych siedlisk przyrodniczych!

Np. Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza to Jednolita Część Wód PLRW8000186419 uznana za ciek naturalny typu „potok nizinny żwirowy”. Celem środowiskowym jest osiągnięcie ‘dobrego stanu ekologicznego’ – co oznacza dobry stan ichtiofauny, bentosu i roślinności wodnej, warunkowany naturalną hydromorfologią cieku i dobrymi parametrami fizykochemicznymi wody. Jednak, osiągnięcie tego celu do 2015 r. uznano w planie gospodarowania wodami za ‘zagrożone’ i termin jego osiągnięcia przedłużono do 2021 r. (co jednak zbiega się z okresem ustanawiania PZO!).

Rzeka Szeszupa to Jednolita Część Wód PLRW8000186829 uznana za ciek naturalny typu „potok nizinny żwirowy”. Celem środowiskowym jest osiągnięcie do 22 grudnia 2015 r. ‘dobrego stanu ekologicznego’ – co oznacza dobry stan ichtiofauny, bentosu i roślinności wodnej, warunkowany naturalną hydromorfologią cieku i dobrymi parametrami fizykochemicznymi wody.

Odrębne jednolite części wód, dla których ustanowiono cele środowiskowe, stanowią także: jezioro Hańcza (PLLW30614, jezioro stratyfikowane o dużej zawartości wapnia, ale uznano że zagrożone (!) nieosiągnięciem dobrego stanu do 2015 r., więc termin osiągnięcia przedłużony do r. 2021) oraz jezioro Szurpily (PLLW30591, jezioro stratyfikowane o dużej zawartości wapnia, cel środowiskowy = dobry stan ekologiczny do roku 2015).

19. 2.4. str. 26 – Dlaczego brak danych? Można było wystąpić o dane do ARMIR – udostępniają. Informacja byłaby bardzo istotna. Wg naszych danych, wielu rolników w tego obszarze jest w programie rolnośrodowiskowym, jest to absolutnie kluczowa informacja dla ochrony łąk i muraw.
20. Tab. 2.5: W kolumnie 3 należy zwięźle opisać treść każdego z planów (co jest jego przedmiotem), a nie tylko zawrzeć ogólnikowy zapis, że „Zalecenia odnośnie działań ochronnych dla przedmiotów ochrony winny być brane pod uwagę przy realizacji zadań z zakresu gospodarki przestrzennej i lokalizacji przyszłych inwestycji”
Natomiast w kolumnie 4 konkluzja „Brak sprzeczności zapisów Planu z przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000” powinna być (syntetycznie, choć jednym zdaniem) uzasadniona – dlaczego Autorzy tak uważają, lub na jakiej podstawie tak ustalili. Należy tu też podać, czy dla danego planu przeprowadzono procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, czy też konkluzja o ryzyku/braku ryzyka oddziaływania została wypracowana w ramach prac nad PZO.
21. Tab. 2.5. Proszę ocenić zgodność lub niezgodność zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z potrzebami ochrony obszaru (z potrzebą doprowadzenia przedmiotów ochrony do właściwego stanu) – nawet gdy plany powstały zanim obszar Natura 2000 został powiększony do obecnych granic.
22. Tab. 2.5. Rozwój energetyki wiatrowej, planowana infrastruktura drogowa, zabudowa lotniskowa są istotnymi zagrożeniami dla obszaru! Należy zidentyfikować, które z wymienionych tu planów tworzą podstawy pod te inwestycje i tym samym zagrażają obszarowi.
Zmiany przeznaczenia terenu pod turbiny wiatrowe zawarte w zmianach planów zagospodarowania niektórych gmin, powinny być wskazane jako realne zagrożenie,
Z inf. ustnych (02.12.2011) od pana Przemysława Chylareckiego wynika, że gmina Jeleniewo powróciła do pomysłu posadowienia turbin wiatrowych na terenie gminy. Nadal aktualne plany gminy Przerosł, na której terenie jest zlokalizowana obecnie znaczna liczba turbin w dolinie Czarnej Hańczy.
23. Tab. 2.5: Kolumna nr 5 w całości jest pusta, czy w żadnych planach nie ma żadnych planowanych działań minimalizujących?
24. Tab. 2.5. Sugerujemy uwzględnić tu także plan nawodnień rolniczych województwa podlaskiego (uchwała 87/1181/08 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 6 maja 2008 r.) i przeanalizować jego oddziaływanie na obszar.
25. Rozdz. 2.6.1 i dalej w całym tekście - wielokrotnie powtarza się błąd polegający na określaniu stanu U1 jako „zadowolający”. Tymczasem U1 to stan niezadowolający (różnica jest zasadnicza: stan U1 jest sygnałem, że sytuacja jest niewłaściwa, wymaga poprawy, działania w celu takiej poprawy powinny być przewidziane w PZO).

26. Łąki 6510 w tej ostoi – wydaje się, że ocenę ogólną znaczenia należałoby podwyższyć z C do B. . Większość jest prawidłowo i regularnie użytkowana ekstensywnie, mają tu wyjątkowo duże różnicowanie gatunkowe. Ostoja Suwalska jest ważnym miejscem dla łąk w Polsce pn.-zach.
27. Str. 37. Przy opisie siedliska 6120 sugerujemy odniesienie do specyficznych warunków klimatycznych Suwalszczyzny kształtujących zróżnicowanie gatunkowe siedlisk łąkowo-murawowych na tym terenie – ich specyfikę i odmienną od innych części kraju. W rezultacie, „ogólnopolskie” wskaźniki monitoringowe tego siedliska, nie w pełni oddają lokalną jego specyfikę i fakt ten powinien być wyraźnie wskazany w dokumentacji PZO.
28. Brak przesłanek na podstawie których wyliczono ocenę ogólną siedlisk nieleśnych. Podobnie gatunki zwierząt i roślin. Autorzy wskazują na brak danych, podczas gdy istnieją publikacje naukowe czy informacje z monitoringu GIOŚ. Uwaga dotyczy również określania stanów zachowania na FV przy braku danych lub przy częściowej wiedzy.
29. Str. 47. Lokalizacja farm wiatrowych na trasach przelotów nietoperzy (nie tylko na ‘stwierdzonych trasach!’) jest zagrożeniem rzeczywistym a nie tylko potencjalnym. Należałoby wskazać obszary, na których ryzyko to jest szczególnie wysokie i w związku z tym elektrownie wiatrowe nie powinny być realizowane. W przypadku braku danych, zasada przezorności wymaga by wskazać je szeroko, a nawet jako cały obszar Natura 2000.
30. Tab. 3 - W ocenie wskaźników struktury i funkcji, np. siedliska 7140 pomięto – kluczową przecież !! - ocenę warunków wodnych.
31. Tab. 3 – dlaczego dla niektórych typów siedlisk (np. leśnych!) do oceny wzięto niepełny zestaw wskaźników? Nie jest dopuszczalne ograniczanie się do oceny tylko wskaźników kardynalnych, przecież to metodyce monitoringu. Pozostałe wskaźniki także mają znaczenie dla oceny !
32. Str. 50-51: dla traszki i kumaka uzupełnić ocenę stanu zachowania w obszarze.
33. Str 52-54: Ryby i skójką gruboskorupowa: sugeruję uzupełnić że istnieją istotne zagrożenia jak przegradzanie rzek, zabudowa hydrotechniczna, infrastruktura turystyczna i letniskowa oraz regulacja i konserwacja koryt rzecznych, również gospodarka rybacka, w mniejszym stopniu intensyfikacja rolnictwa i nielegalna presja wędkarska. W szczególności należy podkreślić, że ‘odmulanie cieków’ także realizowane w ramach ich ‘bieżącej konserwacji’ może powodować bezpośrednie niszczenie skójki gruboskorupowej i istotnie zmieniać siedliska kozy i głowacza!
34. Tab. 3 siedlisko 3140: – perspektywy ochrony wskazano FV, jednocześnie w tym samym dokumencie zidentyfikowano istotne zagrożenia, jak zanieczyszczenia wody, eutrofizacja. Czy dokonana ocena nie jest zawyżona, tym bardziej że wskaźniki struktury i funkcji nie zostały zaproponowane i są nieuwzględnione w tabeli, a powierzchnię oceniono na XX?
35. Tab 3 siedlisko 6210 - stanowisko 9(R) – przy większości wskaźników ocenionych na U1, dano ocenę ogólną FV. Zgodnie z kluczem (metodyka GIOŚ) powinna być ocena ogólna U1. Jest wiele tego typu lub podobnych błędów w/w tabeli.
36. Tab 3 siedlisko 6430 – ocena U1, jedno stanowisko, reprezentatywność A? Perspektywy zachowania oceniono na U1, a wcześniej nie wskazano zagrożeń.
37. Tab 3 siedlisko 6510 – jak można oceniając konkretny płat i wpisać XX przy ekspansji krzewów? Areal 6510 na terenie SOO O. Suwalska jest znacznie większy.
38. Tab 3 siedlisko 7140 i inne siedliska torfowiskowe – brak uwzględnienia niezwykle ważnego wskaźnika „warunków wodnych”, co czy ocenę niepełną, tym samym nie mówi nam o stanie zachowania tych siedlisk w obszarze.

39. Tab 3 gatunek 1149, 1163 – ze względu na istniejące i potencjalne zagrożenia związane z pogorszeniem jakości siedliska wnioskuję się o zmianę stanu FV na U1.
40. Tab 3 gatunek 1939 – było wcześniej podane, że jest powszechny i ma się dobrze, teraz ocena U1.
41. Tab 3 gatunek 1903 – badano jedno stanowisko gatunku, istniejące zagrożenia wskazują, że ocena ogólna na nim powinna być U2 nie U1. Obserwowane zmiany środowiskowe wskazują, że perspektywy ochrony lipiennika są bardziej zbliżone do wskaźników oceny U1 niż FV – sugerujemy zmianę oceny parametru.
42. Tab 4 – Identyfikacja zagrożeń: proponujemy następujące uzupełnienia:
 Do siedliska 3260 dodać odwodnienia, regulacja koryta rzecznego, brak lub niewłaściwa gospodarka kanalizacyjno-ściekowa.
 Do siedliska 3140 – dodać zabudowę letniskową i infrastrukturę turystyczną na brzegach,
 Do siedlisk 6210, 6510 - dodać budowę farm wiatrowych, zabudowa letniskową i infrastruktura turystyczną. Również zalesienia mogą stanowić potencjalne zagrożenie.
 Siedliska 6210, 6230, 6510 zagrożeniem jest również intensyfikacja produkcji rolnej, zalesienia,
 Siedlisko 6430 – dodać do aktualnych zagrożeń regulację koryt rzecznych,
 Siedlisko 6510 – zagrożeniem jest również intensyfikacja rolnictwa, zmiana przeznaczenia oraz „regulacja stosunków wodnych”,
 Zagrożeniem dla ekosystemów leśnych raczej nie jest „brak pielęgnacji lasu”;
 W stosunku do siedliska 91E0 – odwadnianie należy przenieść z potencjalnych do istniejących zagrożeń, należałoby dodać również jako zagrożenie istniejące regulacja koryt rzecznych, regulacja stosunków wodnych;
 Gatunki 1318, 1308 – zagrożeniem może być zanik kryjówek, miejsc rozrodczych w skutek termomodernizacji budynków, zaniku piwnic służących do przechowywania płodów, tj. warzywa przez okres zimy, itp. Należy podkreślić, że inwestycje związane z energetyką, nie tylko wiatrową na tym terenie (SOO Suwalska i Jeleniewo) będą niekorzystnie wpływać m.in. na stan zachowania populacji nietoperzy. Również intensyfikacja rolnictwa pośrednio niekorzystnie wpływa na tą grupę zwierząt przez ograniczenie bazy żerowej.
 Gatunki 1166, 1188, 1149, 1130, 1032 – zagrożenia potencjalne nr 800 lub/i 830 powinny zostać przeniesione do aktualnych; dodać należy odmulanie koryt rzecznych i rowów.
 Gatunki 1060, 4037 – dodać należy intensyfikację rolnictwa.
 Zagrożenie dotyczące budowy farm wiatrowych jest raczej realnym niż potencjalnym. Należy przenieść 409 do kolumny nr 4. Potencjalnym może być wydobycie gazu łupkowego..
 Zagrożenia gatunku 1188 powinny być powtórzone jak dla 1166.
 Gatunki 1149, 1130 – potencjalnym zagrożeniem może być nadmierna presja turystyczna i wędkarska, intensyfikacja rolnictwa i spływ wód eutroficzych.
 Gatunek 1903 – zagrożenie kod 120 powinno zostać rozszerzone na wszelkie nawożenie, nie tylko mineralne, prace melioracyjne polegające na odwodnieniu terenu, Czy gdzieś mowa była o inwazjach na 7230, tutaj wykazano jako zagrożenie.
 Gatunek 1903 – dodać należy do bieżących zagrożeń odwodnienia, niewłaściwe melioracje wodne, zaniechanie użytkowania, intensyfikacja rolnictwa, wtórna sukcesja, fragmentacja siedlisk,
43. Tab. 5. Generalnie, treść tabeli w wielu miejscach różni się z jej tytułem. Zamiast celów, w wielu miejscach wpisano tu działania. Np. „*Kształtowanie właściwego dla siedliska składu gatunkowego i struktury drzewostanu - popieranie lub wzbogacenie składu drzewostanu o gatunki grądowe, głównie grab i lipę*”, to przecież działanie, a nie cel.
 Cel ochrony (*conservation objective*) to opisany w mierzalny, a przynajmniej weryfikowalny sposób, stan przedmiotu ochrony, jaki chcemy osiągnąć w wyniku realizacji planu.
44. Tab. 5: Cele działań ochronnych: We wszystkich przypadkach, gdy miejsca występowania danego siedliska nie są dobrze rozpoznane (i np. celem jest uzyskanie takiego rozpoznania w wyniku inwentaryzacji), cele ochrony powinny być odnoszone do wszystkich potencjalnych miejsc występowania siedliska, a nie tylko do jego znanych stanowisk (zasada przezorności).

45. Tab. 5: Dla jezior, celem działań ochronnych oprócz wymienionych powinno być ograniczenie zabudowy letniskowej oraz turystycznej, w tym sportów wodnych, ośrodków wypoczynkowych itp., również zapewnienie że gospodarka rybacka i wędkarstwo będą wprowadzone w sposób zrównoważony, nieszkodliwy dla ekosystemu jeziora. Jako obligatoryjny cel dla jezior ramieniowych należałoby (ze względu na wrażliwość takich jezior na zanieczyszczenia) postawić osiągnięcie parametrów bardzo dobrego stanu (I klasy jakości) w zakresie fizykochemicznych elementów jakości – zaostrożenie w stosunku do ogólnego celu środowiskowego obowiązującego dla wszystkich wód w Polsce.
46. Tab. 5: Dlaczego celem ochrony siedliska 7140 miałyby być „zachowanie infrastruktury melioracyjnej”? O jaką infrastrukturę chodzi? Wszelkie rowy melioracyjne oddziałują zwykle niekorzystnie na ten typ siedliska !!
47. Tab. 5: Jako termin osiągnięcia warunków wodnych siedlisk hydrogeniczných, właściwych dla gatunków i siedlisk Natura 2000 w obszarze Natura 2000, powinien być wskazany 22 grudnia 2015 r., a nie „w ciągu najbliższego dziesięciolecia” (art. 4.1c ramowej Dyrektywy Wodnej, transponowanym do prawa polskiego przez art. 38f ustawy Prawo Wodne oraz art. 9 ust 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o *zmianie ustawy Prawo Wodne oraz niektórych innych ustaw*).
- Proszę zwrócić uwagę, że zgodnie z zapisami Prawa Wodnego, nawet gdy termin osiągnięcia ‘ogólnego’ celu środowiskowego jest przesuwany do 2021 r. (np. rzeka Czarna Hańcza, jezioro Hańcza), to termin osiągnięcia warunków wodnych właściwych dla obszaru Natura 2000 nie jest możliwy do przedłużania.
48. Niezrozumiale jest, dlaczego właściwy stan ochrony lipiennika, skójki, traszki, kumaka i nietoperzy „nie jest możliwy do osiągnięcia na etapie PZO” i dlaczego w PZO nie proponuje się celu ambitniejszego niż tylko „zachowanie obecnego [niewłaściwego] stanu struktury i funkcji siedliska gatunku”? Nie wydaje się, by dojście do stanu właściwego w ciągu 10 lat było naprawdę niemożliwe. Problemem jest brak pełnego rozpoznania potrzebnych działań – ale przecież w ciągu 10 lat można zarówno rozeznać potrzeby, jak i wykonać zidentyfikowane działania.
49. Formulowanie celu jako „zachowanie obecnej struktury i funkcji siedliska gatunku” jest zbyt ogólnikowe. Należałoby wskazać, które elementy siedliska są tu kluczowe. Np. dla siedliska czerwończyka nieparka – wilgotne, niekiedy zabagnione łąki ze szczawiem; dla nietoperzy – baza żerowa czyli obfitość i różnorodność owadów zależna od zróżnicowanej struktury krajobrazu rolniczego z miedzami, zaroślami, fragmentami gruntów nieużytkowanych itp., dla głowacza – czyste i nie przekształcone hydromorfologicznie ciekły o kamienistym dnie, dla muraw kserotermicznych – zachowanie bogactwa florystycznego i fauny bezkręgowców, itd....
50. Tab. 6: Działania ochronne: W przypadkach, gdy miejsca występowania danego siedliska nie są dobrze rozpoznane, zgodnie z zasadą przezorności działania ochronne dotyczące ‘utrzymania lub modyfikowania obecnej gospodarki’ (a w szczególności ograniczenia ochronne) powinny być zaaplikowane do wszystkich potencjalnych miejsc występowania siedliska/gatunku, a nie tylko do jego znanych stanowisk.
51. Tab. 6. W przypadku zabiegów powtarzalnych doprecyzować, czy podane koszty są to koszty roczne, czy łączne w okresie obowiązywania PZO?
52. Tab. 6. Wielokrotnie jako odpowiedzialnego za wykonanie prac podano „zarządcę/właściciela terenu”. Kto nim jest w przypadku wskazywanych stanowisk. Sugerujemy, by go zidentyfikować ! czy zarządca/właściciel wie o przewidywanym dla niego zobowiązaniu, zwłaszcza dot. wykonywania ochrony czynnej?
53. Tab. 6 str. 115: Dla muraw kserotermicznych i bliźniczkowych metodą ochrony powinien być wypas, a nie koszenie. Stosowanie koszenia na tych siedliskach jest niewłaściwe.

54. Tab. 6 str. 115. Dla siedliska 6510, zamiast „ nawożenie 60 kg N/ha” powinno być „ nawożenie nawozami naturalnymi do 60 kg N/ha”.
55. Tab. 6 gatunki ryb – zaplanować działania przywracające ciągłość cieków dla ryb nie tylko w okresie tarła. Zgodnie z kryteriami (wskaźnikami) stanu ochrony gatunków, warunkiem stanu właściwego jest stała ciągłość ekologiczna cieków. Należy rozszerzyć zakres przestrzenny zalecenia na cały obszar Natura 2000 nie ograniczać go do dopływów Czarnej Hańczy (Szeszupy też to dotyczy!). Sugerujemy dodać zapis regulujący procedury dotyczące odbudowy, remontu, bieżącej konserwacji cieków i urządzeń wodnych na terenie ostoi. Należy wskazać, że odbudowa i remont, a także niektóre działania z zakresu bieżącej konserwacji (odmulanie, usuwanie roślinności z nurtu rzeki) jest przedsięwzięciem mogącym wpływać negatywnie na w/w przedmioty ochrony w związku z czym należy przeprowadzić odpowiednie procedury. Należy dopisać nadzór RDOŚ.
56. Tab. 6 lipiennik Loesela – zbyt niskie oszacowanie kosztów czynnej ochrony
57. Tab. 6 – tam gdzie jako konieczne działanie ochronne zidentyfikowano inwentaryzację przyrodniczą lub pogłębienie rozpoznania przyrodniczego, powinno ono być zrealizowane w ciągu 1-2 pierwszych lat obowiązywania PZO, a nie planowane na cały 10-letni okres obowiązywania PZO.
58. Tab 7, monitoring wód: podkreślić że należy monitorować wszystkie elementy jakości stanu wód, wg Ramowej Dyrektywy Wodnej i rozporządzenia Ministra Środowiska (elementy biologiczne, hydromorfologiczne, fizykochemiczne), a nie tylko stan fizykochemiczny pobieranych prób wody.
59. Tab. w monitoringu hydrogenicznych siedlisk przyrodniczych (także 91D0, 91E0) koniecznie należy zaplanować monitoring poziomu wody.
60. Tab 8.: Wskazania powinny być konkretne, a nie ogólnikowe. Tj. należy zidentyfikować ujęte w planach przedsięwzięcia, inwestycje lub zmiany sposobu użytkowania gruntów planowane w granicach obszaru lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie, które mogłyby wpływać negatywnie na powierzchnię, liczebność ani stan siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony – a następnie w Tab. 8 zaproponować zmianę tych zapisów. Konkretnie wskazania zapisano w stosunku do planów urządzenia lasu. Podobnie należałoby sformułować zapisy do planów i studiów zagospodarowania przestrzennego.
61. Tab. 11 poz. 1 – czy oznacza to, że zdaniem Autorów planu, tylko zapisy odniesione do zidentyfikowanych w procesie PZO stanowisk gatunków i siedlisk, dotyczące konkretnych działek ewidencyjnych będą wiążącymi zapisami planu? W jaki sposób zostanie zapewniona ochrona tych stanowisk gatunków i siedlisk, których lokalizacja nie została rozpoznana w ramach (bardzo wyrywkowych przecież!) prac nad PZO?

z poważaniem

Działania Klubu Przyrodników dofinansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach dofinansowania instytucjonalnego pozarządowych organizacji ekologicznych na lata 2010-2011

